

УДК 57 (07)

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЇ

А. В. Янюк

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 2, Умань, Черкасская обл., 20300, Україна

У Національній доктрині розвитку освіти України визначено головну мету української системи освіти – створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатне навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства [1].

Система освіти має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів та потреб, сучасного світогляду, навичок самостійного наукового пізнання, оволодіння засобами практичної та пізнавальної діяльності. Ці завдання мають реалізовуватися в загальноосвітніх навчальних закладах під час вивчення учнями різних предметів, зокрема біології. У пояснювальній записці до програми з біології для загальноосвітніх навчальних закладів зазначено, що реалізація чинної програми потребує роботи вчителя, спрямованої на організацію пізнавальної діяльності школярів на уроці [2, 3].

Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми засвідчив, що метою активізації пізнавальної діяльності школярів є досягнення не максимальних шкільних балів, а загального розвитку особистості, зокрема такої риси, як пізнавальна активність. Інакше кажучи, активізація пізнавальної діяльності вимагає застосування різних засобів, які спонукають дитину до вияву більш високого рівня пізнавальної активності [6].

Аналіз шкільної практики свідчить про те, що на уроках біології використовується багато різноманітних форм, методів і прийомів навчання, проте реалізувати їх не завжди вдається через пасивне сприйняття учнями навчального матеріалу. Саме тому обмежитись активізацією пізнавальної діяльності учнів тільки на уроках не можна. Потрібно всіляко підтримувати активність учнів у позакласній роботі та скеровувати її на поглиблене вивчення природи під час екскурсій, спостережень і дослідів у куточку живої природи й на шкільній навчально-дослідній земельній ділянці, на суспільно корисну роботу з охорони природи, проведення біологічних вечорів, занять гуртків юннатів, позакласного читання, олімпіад та ін.

Огляд літературних джерел вказує на те, що учнівські конференції, екскурсії, КВК, вікторини, ділові ігри, дискусії, диспути – усі ці види позакласної роботи викликають зацікавлення в учнів, стимулюють бажання вчити біологію і демонструють необхідність практичного володіння нею. Чим більше такі види впроваджуються на

уроках та в позакласній роботі, тим рідше виникає проблема мотивації навчання [4, 5].

Аналіз досвіду роботи вчителів-біологів показує, що наявні в методиці навчання біології форми й види позакласної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах використовуються епізодично, безсистемно, з недостатнім урахуванням вікових особливостей учнів.

Вивчення різних підходів до проблеми активізації пізнавальної діяльності учнів показало, що на сучасному етапі не всі її аспекти достатньо вивчені, відсутні комплексні дослідження активізації пізнавальної діяльності школярів у позакласній роботі з біології.

Аналіз шкільної практики свідчить про те, що на уроках біології використовується багато різноманітних форм, методів і прийомів навчання, проте реалізувати їх не завжди вдається через пасивне сприйняття учнями навчального матеріалу. Саме тому обмежитись активізацією пізнавальної діяльності учнів лише на уроках не можна. Потрібно всіляко підтримувати активність учнів у позакласній роботі та скеровувати її на поглиблене вивчення природи під час екскурсій, спостережень і дослідів у куточку живої природи й на пришкільній навчально-дослідній земельній ділянці, на суспільно корисну роботу з охорони природи, проведення біологічних вечорів, занять гуртків юннатів, позакласного читання, олімпіад та ін.

Аналіз досвіду роботи вчителів біології показує, що наявні в методиці біології форми й види позакласної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах використовуються епізодично, безсистемно, з недостатнім урахуванням вікових особливостей учнів [5].

Вивчення різних підходів до проблеми активізації пізнавальної діяльності учнів показало, що на сучасному етапі не всі її аспекти достатньо вивчені, відсутні комплексні дослідження активізації пізнавальної діяльності школярів у позакласній роботі з біології. Це значною мірою знижує ефективність навчально-виховного процесу з даного предмета. Тому актуальність проблеми активізації пізнавальної діяльності школярів, її теоретичне й практичне значення потребують спеціальних досліджень.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: (Проект) // Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття: У 3 кн. Кн. 3. Модернізація освіти / авт.-упоряд.: В. Литвин, В. Андрущенко, С. Довгий та ін.; М-во освіти і науки України. – К.: Навч. книга, 2003. – С. 251–266.

2. Пометун О. А. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. А. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 135 с.

3. Шулдик В. І. Інтерактивний урок біології: теорія, практика, досвід / Шулдик В. І. – Умань: Алмі, 2004. – 238с.

4. Шулдик В. І. Курс методики викладання біології в модулях: підручник для студентів, магістрів та молодих вчителів біології / Шулдик В. І. – К.: Наук. світ, 2000. – 289 с.

«БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2014»: Збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – С.533-535.

5. Шулдик В. І. Теорія та методика сучасного уроку біології / Шулдик В. І. – Умань.: ПП Жовтий, 2013. – 287 с.

6. Шулдик В.І., Чудаєва Н.В., Шулдик Г.О. Сучасні освітні технології на заняттях з біології: навч.-метод. Посібник / В. І. Шулдик, Н. В. Чудаєва, Г. О. Шулдик. – Умань: ПП Жовтий, 2011. – 285 с.